

Arcképcsarnok

BÁRCZI GUSZTÁV
1890–1964

Az ELTE BGGYK névadója
születésének 120. évfordulójára

Nem gyakori 20. századi jelenség, hogy egy ún. kis szakma mégoly jeles művelői közül valaki már életében széles körben ismertté és a szó legnemesebb értelmében népszerűvé váljék, majd születésének centenáriumán túl – a kortársak fogytával – is még mindig elismeréssel hivatkozzanak rá hazájában és külföldön egyaránt.

A néptanító családból származó, előbb (1910-ben) Léván tanítói oklevelet szerzett, majd Budapesten gyógypedagógussá és orvosná lett Bárczi Gusztáv itt bemutatott félévszázados pályája eme kivételes példák egyike.

Valójában gyógypedagógus volt, ő is mindvégig annak tartotta és vallotta magát. Nagy tudású, széles látókörű, a praxisban is sok irányban járatos, nagyon tevékeny, alkotó, újító, tudós gyógypedagógus.

Elesett emberekkel, hátrányos helyzetű gyermekekkel már néptanítóként első állomáshelyén, egy ma Szlovákia területén levő kis településen, Mártonfalván találkozott. Önvallomása szerint az elmaradottsággal, a leküzdhetetlen nehézségekkel szembeni tehetetlenség sarkallta továbbtanulásra, világlátásra.

Jobbítási ambíciói később sem fogytak meg, sőt, minthogy egyre újabb kihívásokkal találkozott, még tevékenyebb lett, és mert tudás- és tapasztalatátadási képessége is kitűnő volt, gyógypedagógus-generációk tanítómesterévé, majd a gyógypedagógia szimbólumává vált.

Megjelent: PEDAGÓGUSKÉPZÉS, Óvó- és Tanítóképző Főiskolák Egyesülete Tanárképző Szövetsége, Budapest, 1999. 85–97. (A cikket apróbb módosításokkal közöljük – a szerk.)

Egyik, munkásságát kiválóan ismerő és nagybecsülő tanítványa, Göllez Viktor szerint: egy idő után „... Bárczi Gusztáv átfogóbb fogalmakban, fogyatékoságügyben, rehabilitációban, szociális gondozásban, általában emberi sorsokban, tehát átfogó és hosszútávú célokban gondolkodott, és a szűkebb értelmű gyógypedagógiát is ennek rendelte alá.” (l. 30. o.)

Ez a látásmódja már korán, tanulmányai elején megalapozódott. A századfordulón létesült két gyógypedagógiai szellemi központban, a Gyógypedagógiai Tanítóképzőben (ma ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar) és az azzal szoros kapcsolatban működő Gyógypedagógiai Pszichológiai Laboratóriumban jeles elődeink már a kezdetekkor multidiszciplinárisan művelték, kutatták és tanították a gyógypedagógiát.

Bárczi Gusztáv tanárai, tanítómesterei a szakma akkor legnagyobbjai voltak. Borbély Sándortól és Istenes Károlytól tanulta a siketek nevelés-oktatását és módszertanát, Herodek Károlytól a vakokét, Berkes (Berinza) Jánostól és Éltes (Ellenbach) Mátyástól az értelmileg sérülteket, Sarbó Artur professzortól a beszéd kór- és gyógytanát és a hibás-beszédűek kezelését, és nem utolsósorban Ranschburg Páltól, az iskolateremtő, nemzetközi hírű professzortól tanult már gyógypedagógus-jelöltként „elmélkedni” a gyógypedagógia jelenéről és jövőjéről (2), majd orvosi tanulmányait megkoronázva, Török Béla, szintén nemzetközi hírű fülgyógyász mellett vált fül-, orr-, gége-szakorvossá.

Bárczi Gusztáv pályája éppúgy kezdődött, mint kortársaié, diplomája átvétele után gyógypedagógusi állást vállalt.

De mert hamarosan újra a Mártonfalván már megismert nehézségekkel szembesült, ismét válaszút elé került: egy életen át dolgozik fegyelmezetten és hűségesen az adott iskolai praxisban, vagy szembenéz az akadályokkal, megkeresi azok okait és megkísérli elhárításukat. Az utóbbit választotta.

Így már az 1910-es években – közben egy évig katona és hosszabban betegeskedik – szakkörökben egyre többet szerepel.

A pályakezdő Bárczi Gusztáv 1913-ban megjelent legelső publikációjában – tisztelettel bár, de – egyértelműen bírálja a nagy tekintélyű Borbély Sándor: *A némák megszólaltatása vagyis a siketnémák beszédtanításának kezdete* című két kötetes jeles munkáját. (3)

Majd hamarosan bekapcsolódik az akkor kétéves gyógypedagógiai tanítóképzést bíráló szakemberek által kezdeményezett éles hangú vitákba és a reformok kidolgozásába.

Mindkét esetben figyelmet kelt hazai és külföldi szakirodalmi tájékozottsága, önálló véleményalkotása és vitakészsége.

Annyira, hogy az 1920-as évek elején – túl a Tanács hatalom bukása után a reformmunkálatokban való részvételért ellene indított fegyelmi vizsgálaton és szakorvosi tanulmányain is – már a szakma élvonalában találjuk.

Szerkesztője a *Magyar Siketnéma Oktatás* című tekintélyes szakfolyóiratnak (1921-1923), elnöke az 1922-ben megalakult Nagyothallók Egyesületének, igazgatója az 1925-ben létesült Dr. Török Béla Nagyothallók Intézetének, és már ekkor dolgozik az egész pályáját alapvetően meghatározó, legmaradandóbb alkotásán, a surdumotitas corticalis (agykérgi siketnémaság) gyógypedagógiai befolyásolására kialakított eljáráson. (5)

Az 1920-as évek végén és a 30-as évek elején a korabeli szakirodalom arról tanúsodik, hogy Bárczi Gusztáv fáradhatatlanul aktív és egyre elismertebb.

Ő nyeri el pl. 1933-ban, az akkor már négy éves Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolán az egyik megüresedett tanári állást. Feladatul a hallási fogyatékosok gyógy-pedagógiájának művelését és oktatását kapja.

Tagja a Gyógypedagógiai Intézetek Országos Szaktanácsának (1928-tól), elnökségi tagja a Magyar Gógypedagógiai Társaságnak (1930-tól), választmányi tagja a Siketnémák és Vakok Tanárai Országos Egyesületének (1933-tól).

Nagy érdeklődés kíséri pl. *A magyar beszédhangok képzése* című, ma is nagyrabecsült művét, amit 1928-ban, a dr. Török Béla emlékére rendezett egyik szakmai összejövetelen ad át. Ez a mű, amely a magyar beszédhangok képzését, a beszédszervek helyzetét röntgenográfiákon mutatja be, jogosan kelt meglepetést. (6) A szűkebb szakmai körökön kívül is feltűnést keltő, és megjelenésekor elismerést kiváltó e munkájáról még ma is olvashatunk méltató sorokat. „Noha hat évtized telt el Bárczi Gusztáv munkájának megjelenése óta, s az emberi testet vizsgáló eljárások és eszközök is merőben megújultak, a beszédhangok képzésének első röntgenográfiai ábrái ma is értékes források a beszéddel és beszédhanggal foglalkozó szakemberek számára.” (7)

Feltűnést kelt 1930-ban a rádióval való kísérletezése is a hallásmaradvánnyal és kisebb értékű hangszigetekkel rendelkezők szolgálatában, valamint az általa tervezett (megafonból, mikrofonból, többirányban működő tükrökből és fejhallgatóból álló) optifon készüléke, amelynek segítségével a hangingerek több csatornán keresztül jutnak el az agy különböző mezőjéhez. (8)

Munkásságának ebben a nagyon termékeny időszakában indul el és teljesezik ki egészségvédelmi, különösen iskolaegészségügyi szervező, propaganda, elméleti és gyakorlati, szakírói és aktív iskolai-orvosi tevékenysége.

Sorra jelennek meg e témakörben ma is idézett, időtálló gondolatokat tartalmazó önálló művei és folyóiratcikkek az *Egészségvédelem*, a *Városi Szülők Lapja* (ennek orvosi tanácsadó rovatát is vezeti), a *Magyar Szülők Lapja* és a gyógypedagógiai szaklapok hasábjain. (9)

Folyamatosan tart előadásokat az Országos Közegészségügyi Egyesületben, a Siketnémák és Vakok Tanárai Országos Egyesületében, a Magyar Gyógypedagógiai Társaságban stb.

Tagja számos egészségügyi társaságnak, egyesületnek, elnöke a Magyar Orvosok Országos Szövetsége Iskolaorvosi Szakosztályának.

Részt vesz a III. Egyetemes Tanügyi Kongresszus munkájában, a Tanügyi jóléti intézmények és az Iskolaegészségügyi szakosztályban tart nagy hatású előadásokat. Az iskola-orvosi intézmény országos hálózatának létrehozását szorgalmazza itt is. „A magyar tanulói ifjúság egészséges testi fejlődésének biztosítása, betegségektől való megóvása, kóros elváltozásainak megszüntetése érdekében vezetessék be az iskola-orvosi és iskola-nővéri intézmény egységesen, hazánk összes állami, községi, felekezeti és magán iskoláiban” – olvassuk a kongresszusi határozatokban. Továbbá: „Rendszeresíttessék a gyógytorna intézmény az ország összes iskoláiban. Alkalmaztassanak iskolai idegszakorvosok az ideges és abnormis tanulók vizsgálása és sorsuk irányítása céljából, egyetértve a gyógypedagógusokkal és iskolaorvosokkal.” (10)

Bárczi Gusztáv korabeli méltatói széleskörű tudásáról és az ifjúság szeretetétől áthatott fejtegetéseiről nagy elismeréssel szólnak, pedagógus generációk, amelyeknek tagjai a Fővárosi Pedagógiai Szemináriumban és másutt előadásait hallgatják, és hasonlóan a fővárosi iskolaorvosok, sok-sok év múltán is emlékeznek rá és mondanivalójára.

És miközben az itt távolról sem a teljesség igényével felsorolt munkáit fáradhatatlanul végzi, sorra jelennek meg a hallássérültek területén korábban megkezdett és folyamatosan végzett kutatásairól szóló közleményei. (11)

A nyilvánosságra hozott, főként az 1934-ben Bécsben megrendezett VI. Nemzetközi Logopédiai és Phoniátriai Kongresszuson Bárczi által bemutatott eredmények nagy érdeklődést és visszhangot, elismerést és bírálatot váltanak ki itthon és külföldön egyaránt. (12)

Éveken át tartott a Bárczi-féle módszer elfogadtatása.

1936-ban zajlott pl. nemzetközi konferenciákon az E. Fröschels professzossal kialakult vita a hallásmaradvány értelmezéséről.

Itthon, szintén kongresszusokon és a szaklapokban Kanizsai Dezsővel alakult ki nyugvópontra sohasem jutott nézetkülönbség a hallásnevelésről. (13)

Bárczi Gusztáv elismerést eleinte itthon kevésbé kap, mint külföldön, de a végleges elfogadtatásig küzdelmes út vezet mind a hazai, mind a nemzetközi porondokon. (Az 1950-es évek végén még Moszkvában A.J. Gyicskov professzossal is volt Bárczi Gusztávnak egy „késői” éles vitája.)

A külföld érdeklődésére jellemző, hogy pl. 1937-ben 8 országból (Ausztria, Németország, Svájc, Hollandia, Dánia, Csehország, Finnország, Jugoszlávia) érkeztek Magyarországra, a siketek budapesti intézetébe szakemberek a Bárczi-módszer tanulmányozására, és Bárczi Gusztáv is számos meghívást kapott a módszerét kipróbáló (abban az évben a zürichi, a breslaui, a berlin-neukölni és a heidelbergi) siketek intézetébe.

Végülis akkor itthon a nagytekintélyű Ranschburg Pál és Sarbó Artur professzor, valamint több hiteles gyakorlati szakember (Istenes Károly, Duráczy József, Angyal József, Murányi Antal) méltatta és igazolta a Bárczi-módszert. A külföldi szakemberek – kipróbálás után – szintén elfogadták (E. Schorsch, K. Kroiss, E. Bieri, A. Kern, J. Hepp), és alkalmazásra ajánlották.

Ízelítőül két példa a svájci kollégák 1937. évi budapesti, majd az 1938. évi zürichi tapasztalataiból. (14)

“Kétségekkel telve, tulajdonképpen csak kötelességérzetből zarándokoltunk el Budapestre, ahol azután a legmélyebb megrendülés óráit éltük át. Rendkívül boldogan és gazdag élményekkel tértünk haza.” – vallják jelentésükben a svájci kollégák. (15)

“Bárczi doktor nem varázsszert mutatott be a hallástanuláshoz, hanem egy olyan módszert, amellyel jól hangzó beszédre lehet megtanítani a siketnémákat.” – összegzi P. Schumann az 1938. évi zürichi továbbképző tanfolyamon tartott Bárczi-bemutató konklúzióit. (16)

A második világháború alatt természetesen megszakadtak a külföldi kapcsolatok, de Bárczi Gusztáv elméletének és módszerének a híre eljutott Európán túlra is (pl. Jeruzsálembé, Amerikába, Új-Zéland), ahol ma is alkalmazzák. (17)

Egy legújabb értékelés szerint az egyetemes gyógypedagógia történetében a hallásnevelés 400 éves történetének negyedik szakaszát (1930–1960 között) Bárczi Gusztáv munkássága fémjelzi, ő és több neves külföldi követője (pl. E. Bieri, E. Kern és E. Wedenberg) készíti elő a hallássérültek tanításának mai legmodernebb gyakorlatát. (18)

Bárczi Gusztáv a hallássérültekkel elért eredményeit általánosíthatónak tartotta a gyógypedagógia más területein is. Az 1930-as években a kultuszminisztériumban a gyógypedagógia országos képviselőjét vállaló rövid munkaviszonya után 1937 szeptemberében dr. Hóman Bálint miniszter kérésére azzal a tudatos elhatározással vállalja a budapesti, Alkotás utcai neves Gyógypedagógiai Nevelőintézet vezetését, hogy addig

szerzett tapasztalatainak adaptálásával újítja meg a gyengeelméjű (azaz középsúlyos fokban sérült értelmi fogyatékos) gyermekek gyógypedagógiai programját.

Valóban teljesen átszervezi az intézetet. Hat felmenő osztályfokot működtet. Két-két osztály egy speciális szakasz: a kísérleti I. és II. osztály, az utánzó társítás, az előkészítő I. és II. osztály az érzékszervi társítás és az I. és II. osztály az értelmes társítás szakasza. Kidolgozza és bevezeti a munkával munkára nevelés programját, a gyermekek ebből a szempontból három csoportot alkotnak: kezdő, félig hasznos és hasznos munkacsoport. Nincs osztályozás, fejlettségi értékeket kifejező pontrendszert alakít ki a képességek, a szociabilitás fejlődése és a munkateljesítmények alapján.

Bárczi Gusztáv szuggesztivitását bizonyítja, hogy a későbbi gyógypedagógiai szakirodalomból jól ismert kitűnő gyógypedagógus kollégák (pl. Berényi Ferenc, Berkes Béláné, Dalmai Mária, Faragó Géza, dr. Kozmutza Flóra, Máriafalvi Zoltánné, Zsenaty Dezső) vállalják és végzik a kísérletet és propagálják az Alkotás utcai Gyógypedagógiai Nevelőintézetben folyó munkát, majd ugyanők az 1950-es években is a legközvetlenebb és leghűségesebb munkatársai. A kísérleti munka során Ranschburg Pál, M. Montessori, O. Decroly, E. Claparede, Ch. Büchler, A. Descoedres és mások eredményeit, eljárásait, tapasztalatait is hasznosítják, sajátjukat publikálják. (19)

1960-ban Jankovichné Dalmai Mária tollából olvashatunk újra részletes, igényes, korrekt közlést erről a munkáról rangos, akadémiai publikációban. (20)

Bárczi Gusztáv német kollégák felkérésére a Német Demokratikus Köztársaságban, az ott Brandenburg-Gördenben 1958-ban súlyos fokban értelmi fogyatékos gyermekek számára létesített intézetben, a Bárczi-Hausban is dolgozott, részt vett az intézmény létrehozásában és gyógypedagógiai programjának kialakításában. (21)

Bárczi Gusztávnak ezen a téren végzett tevékenysége is gyógypedagógia történeti jelentőségű. A középsúlyos és súlyos fokban sérült értelmi fogyatékosok gyógypedagógiai programjában az extraintellektuális funkciók fejlesztésének középpontba helyezése nagyon fontos felismerés, a képességek, a szociabilitás és a munkatevékenység fejlesztésére kialakított és kipróbált eljárások pedig ma is hasznosíthatóak, de legalább is tanulságosak.

Bárczi Gusztáv már az értelmi fogyatékosokkal elindított gyógypedagógiai nevelőintézeti kísérlete idején (1942-ben) megbízást kapott a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola vezetésére is.

Életművében – hasonlóan a Bárczi-módszerhez – a gyógypedagógusképzés is központi helyet foglalt el. Már tudjuk, hogy az 1910-es években erőteljesen bírálta azt, és megreformálásán is dolgozott.

Akkor, mint kívülálló opponens, a két év alatt minden gyógypedagógiai szakterületre történő, ún. egyéves gyógypedagógusképzést bírálta.

Előbb 1918-ban a radikális gyógypedagógus csoport véleményéhez csatlakozva a siketnéma-intézeti tanárképzés kiválására, önállósodására tesz javaslatot. (22)

Egy évvel később – az egyéves képzés kérdésében korábbi álláspontját merevnek minősítve – kompromisszumos javaslatot terjeszt elő. (23)

E szerint a Tudományegyetem Bölcsészeti Karán folyó egyéves alapozó képzésre épülő főiskolai közös szakképzést, majd hármas szakirányú elméleti és gyakorlati képzést megvalósító autonóm, három évfolyamú Speciálpedagógiai Tanárképző Főiskola működne: siketnéma-intézeti, vak-intézeti és gyógypedagógiai szakkal (utóbbi szak feladata az értelmi, mozgási, erkölcsi fogyatékosok és beszédhibások gyógypedagógiai tanárainak képzése lett volna).

Az 1930-as években újra fellángoló, egységes vagy szakosított gyógypedagógus-képzés-vitába annak ellenére, hogy a legkülönbözőbb szakmai színtereken mindig jelen van és már a Főiskola tanára, nem kapcsolódik be.

1942-ben, főiskolai igazgatói megbízatása után nagy aktivitással kezd új feladatához. A hosszabb ideje szünetelő képzés-témájú írásai ismét kezdenek megjelenni.

Egyikben korrektil visszatér a gyógypedagógus-képzéssel kapcsolatban az 1910-es évek végén volt koncepcióváltására. Most illet nem kezdeményez, vállalja az előző igazgató, Tóth Zoltán egységes képzési hagyatékát. (24) Annyira, hogy 1945-46-ban, a háború utáni újrakezdéskor, közvetlen munkatársával, Illyés Gyuláné sz. Kozmutza Flórával együttműködve átmentik a korábbi képzési értékeket. (25)

S mint ahogy már az 1919-es képzési tervezetéből is kitűnt, hogy az egyetemi szintű gyógypedagógusképzés az álma, az újrakezdés éveiben a Főiskola hallgatói számos tantárgyat együtt hallgatnak a tudományegyetemen az egyetemi hallgatókkal, és Bárczi Gusztáv csendben arra készül, hogy a Főiskolát egyetemi jogállású/rangú intézménnyé minősítteti.

Ezt a felívelő szakaszt azonban hamarosan az intézményt, a képzést és Bárczi személyét is érintő, egzisztenciális küzdelmeket hozó évek váltják fel.

A gyógypedagógus-képzésről egyre kedvezőlenebb minősítések készülnek, az elmarasztaló végső összegezés az, hogy a pszichologizmus vált uralkodóvá a gyógypedagógiában és a képzésben. (26)

1948-ban a főiskola képzési rendje felső utasításra jelentősen át is alakult, képzési ideje 3 évre csökkent, és olyan hírek keringtek, hogy az oktatói kar több tagjára, Bárczi Gusztávra is az eltávolítás vár.

De magának az intézménynek, a Főiskolának az önállósága, sőt léte felett is vészjósló fellegek gyűltek.

Egy 1951-ben kelt levéltári dokumentum tanúsága szerint a Budapesti Pedagógiai Főiskolával való fúzióját tervezték. (27) Ennek elhárítása után a budapesti orvoskarhoz történő csatolása került javaslatba. (28)

Bárczi Gusztáv ismeri mind a képzésről, mind a személyéről szóló minősítéseket, terveket, ítéleteket. Úgy küzd ellenük, ahogy tud és ahogy lehetséges. A pszichologizmus vádjá ellen pl. a pavlovi nervizmussal és a szovjet defektológia tanulmányozásával, átvételével, a személyes támadások ellen pedig fáradhatatlan szakmai közéleti szereplésekkel. Így lehet, hogy bár párton kívüli marad, a háború előtti szakmai eredményeiért, a Bárczi-módszer elismerésül Kossuth-díjat kap és országgyűlési képviselő lesz.

Aktivitása munkássága utolsó évtizedében is példamutató. Ebben az időszakban teljesebb ki szintéziszeremtő képessége és emberi sorsokért érzett felelőssége.

Az Országgyűlés Szociális és Egészségügyi Bizottságában veti fel újra- és újra, szakszerűen és politikusan a tágabb értelmű gyógypedagógia megoldatlan kérdéseit, harcol az érintettek jogaiért, sorsuk jobb megoldásáért.

Főiskolai tevékenységében ebben az időben a kívülről/felülről folyamatosan érkező, képzést módosító intézkedések végrehajtása és az általa elképzelt újítások megvalósítása, az egyensúlyteremtés nagy és nehéz feladatot jelentett.

Bárczi Gusztáv az önállóság, ill. a megmaradás egyedüli lehetőségét az egységes gyógypedagógusképzés további kiszélesítésében látja.

Ezért a nagyon szűkös épületi és pénzügyi adottságok ellenére 1948-ban nemcsak felismeri Pető András mozgásterápiai programjának újszerűségét, hanem be is fogadja a Főiskola Alkotás utcai épületébe, Mozgásterápiai tanszéket létesít és a képzést kiterjeszti a konduktív pedagógiára is. (29)

Továbbá, már 1946-ban – a „tóthzoltáni” örökséget folytatva – kezdeményezi a képzés kriminálpedagógiára történő kiterjesztését is (30), és 1955-ben, az Oktatási Minisztérium Gyógypedagógiai Osztályával összefogva, miniszteri vezető kollégium elé terjesztik az érzelmileg sérült gyermekek ügyét (31), és ezzel együtt tervezi a Főiskolán a pszichopedagógia művelését és oktatását is.

Bárczi Gusztávnak kutatásra és nagyobb lélegzetű szakirodalmi munkák írására ekkor már nincs ideje. A legtöbb örömet a főiskolai hallgatókkal együtt töltött órák és országjárása során a gyógypedagógiai intézményekben adódó továbbképzési alkalmak jelentik számára. Tanítványai egybehangzóan vallották és vallják, hogy kiváló pedagógus és karizmatikus személyiség volt. (32)

Irodalom

1. Göllész Viktor: Bárczi Gusztáv és a fogyatékosokról való szociális gondoskodás. In: *Gyógypedagógiai Szemle*, 1990/1.
2. Ranschburg Pál: Elmékedések a gyógypedagógia jelenéről és jövőjéről. In: *M. Gyógypedagógia*, 1909/1–2.
3. Bárczi Gusztáv: A némák megszólaltatása vagyis a siketnémák beszédtanításának kezdete. In: *M. Gyógypedagógia*, 1913/1–3.
4. Bárczi Gusztáv: Hozzászólás a képző reformjához. In: *M. Siketnéma-Oktatás*, 1918/1–3.
- Bihari Károly–Bárczi Gusztáv: A magyar siketnéma-intézeti tanárképzés újjászervezése. Emlékirat-javaslat. In: *M. Siketnéma-Oktatás*, 1916/1–3.
- Bárczi Gusztáv: A Speciálpedagógiai Főiskola szabályzata és reformtervezet. In: Orsz. Levéltár. VKM. K. 606. *Gyógypedagógia*. 1920. 9. 11.
5. Bárczi Gusztáv: A nagyothallók oktatásának pedagógiai technikája. Klny. Az Orvosi Hetilap tudományos közleményei. 1921. 29.
- Bárczi Gusztáv: Siketnémaságtan. In: *M. Siketnéma-Oktatás*, 1922/8–9–10.
- Bárczi Gusztáv: Nagyothallók oktatása. In: *M. Siketnéma-Oktatás*, 1922/1–2.
- Bárczi Gusztáv: Adatok a siketnéma gyermekek orvosi vizsgálatához. I. 1923/11–12.- II-IV. *M. Siketnéma-Oktatás*, 1924/1–3., 4–5., 6–9.
6. Bárczi Gusztáv: *A magyar beszédhangok képzése*. Franklin, Budapest. 1928.
7. Göllész Viktor–Subosits István: Hatvan éves a magyar beszédhangok első röntgenográfiai leírása. In: *M. Nyelv*. 1989/3.
8. Bárczi Gusztáv: Az emberi idegrendszer a rádió megvilágításában. In: *M. Gyógypedagógia*, 1930/59.
- Bárczi Gusztáv: Szervezetünk és a rádió hasonlatosságai. In: *Egészségvédelem*, 1930/8–9.
- Bárczi Gusztáv: Rádió felhasználása a siketknél és nagyothallóknál. Klny. Az Orvosi Hetilap tudományos közleményei. 1932. 32.
9. Bárczi Gusztáv: *Egészségtani vázlat*. Waldner és ts, Budapest. 1925.
- Bárczi Gusztáv–Gubacs Gábor: *Testünk és egészségünk*. (Tankönyv az elemi isk. V–VI. oszt. számára) Kalász Rt, Budapest. 1926.
- Bárczi Gusztáv: A fertőző betegségek következményeiről. In: *Városi Szülők Lapja*, 1927.
- Bárczi Gusztáv: Pályaválasztás. In: *Városi Szülők Lapja*, 1927.
- Bárczi Gusztáv: Nyaralásról. In: *Városi Szülők Lapja*, 1927.
- Bárczi Gusztáv: *Egészségtani próbatanítások*. Franklin, Budapest. 1928.
- Bárczi Gusztáv: Az iskolásgyermekek betegségei és az iskolaorvos. In: *M. Gyógypedagógia*, 1928/1–3.

- Bárczi Gusztáv: Orvosi tanácsadó. In: *M. Szülők Lapja*, 1929/1.
- Bárczi Gusztáv: A levegő. In: *M. Szülők Lapja*, 1929/17.
- Bárczi Gusztáv: Felnőtt siketnémák egészségügyi oktatása. In: *Egészségvédelem*, 1930/6–7.
- Bárczi Gusztáv: Egészségtan tanítása. In: *Egészségvédelem*, 1930/14–14.
- Bárczi Gusztáv: A tulterhelt gyermek. In: *Egészségvédelem*, 1931/8–9.
- Bárczi Gusztáv: Iskolaegészségügy az általános egészségvédelemben. In: *Egészségpolitikai Szemle*, 1934/3–4.
- Bárczi Gusztáv: *Az egészségvédelmi nevelés vezérkönyve*. Budapest, 1935.
10. A III. Egyetemes tanügyi kongresszus naplója. II. kötet. 1928. 140–141.
11. Bárczi Gusztáv: Hallásvizsgálat. In: *Siketnémák és Vakok Oktatásügye*, 1928/10.
- Bárczi Gusztáv: Siketnéma tanítványaink rendszeres és tervszerű megfigyelése. In: *Siketnémák és Vakok Oktatásügye*, 1929/7–8., és 9–10.
- Bárczi Gusztáv: Hallásvizsgálatok. In: *Siketnémák és Vakok Oktatásügye*, 1929/1–2.
- Bárczi Gusztáv: A siketek és némák selectioja. Klny. *Siketnémák és Vakok Oktatásügye* c. lapból, 1929. Centrum.
- Bárczi Gusztáv: *Hallásvizsgálat és selectio*. A Siketnémák és Vakok Tanárai Orsz. Egyesületének kiadványai. Budapest, 1929.
- Bárczi Gusztáv: A magyothallók és később megsiketültek orvosi és gyógypedagógiai védelme. In: *M. Gyógypedagógia*, 1929/7–8.
- Bárczi Gusztáv: A siketnémaság diagnostikája és az erre alapított újabb gyógypedagógiai eljárás. In: *Siketnémák és Vakok Oktatásügye*, 1933/9–10.
- Bárczi Gusztáv: *Surdomutitas corticalis*. Budapest, 1934. Centrum. Lásd még német nyelven, in: Sonderdruck aus Heft 6., 69. Jahrgang. (1935) der Monatschrift für Ohrenheilkunde und Laryngo-Rhinologie. Wien.
- Bárczi Gusztáv: A siketség átöröklődése és az ezzel kapcsolatos praeventio. Klny. az Orvosképzés 1936. évi Krepuska füzetéből. Franklin. Lásd még in: *M. Gyógypedagógia*, 1936/7–10.
- Bárczi Gusztáv: Hallásébresztés – hallásnevelés. *Siketnémák és Vakok Oktatásügye* 1937. évi melléklete. Vác, 1938.
12. Barczi, Gustav: *Surdomutitas corticalis*. Vortrag, gehalten auf dem VI. Kongress der Internationalen Gesellschaft für Logopädie und Phoniatrie. Wien, 1934.
13. Bárczi Gusztáv: Nyilatkozat Kanizsai Dezső: „Állatkísérleteink tanulságai a siket fül hangadagolási terápiájában” című közleményére. In: *M. Gyógypedagógiai Tanárok Közölnye*, 1939/4.
14. Ranschburg Pál: Az agykérgi siketnémaság és a siketnémák hallásos beszédfejesztése. In: *Siketek és Vakok Oktatásügye*, 1937/1–2.
- Ranschburg Pál: A siketnémák egy csoportjának hallóvá tételéről a Bárczi-féle módszerrel. Klny. a *M. Gyógypedagógiából*, 1935.
- Sarbo Artur: A siketnémák egy új oktatási módjáról, Bárczi Gusztáv d. módszere. Klny. a *M. Gyógypedagógiából*, 1935.
- Bács László–Duráczky József: Hitvallás a Bárczi-módszerről. In: *Siketnémák és Vakok Oktatásügye*, 1936/9–10.
- Murányi Antal: A kísérleti osztály bemutatója. In: *Siketnémák és Vakok Oktatásügye*, 1934/5–6.
- Angyal József: Tükördarab a siketek oktatásának multjából, jelenéből és jövőjéből. In: *Siketnémák és Vakok Oktatásügye*, 1937/6.

- Hallásébresztés és hallásnevelés. Jelentés a Bárczi módszere szerinti kísérletről Ernst Schorschától. A *Sonderschule* 1936. évi augusztusi számából átvéve és lefordítva. In: *Siketnémák és Vakok Oktatásügye*, 1937/1–2.
- Kroiss, Karl: Füli siket - agyi siket. A *Sonderschule* 1936. évi számából átvéve és lefordítva. In: *Siketnémák és Vakok Oktatásügye*, 1937/7–8.
- Kern, Artur: A surdomutitas corticalis és hallásébresztés kérdéséhez. Átvéve a *Sonderschule* c. folyóiratból. Fordította: Horényi János. In: *Siketnémák és Vakok Oktatásügye*, 1937/9–10.
15. Der Besuch bei Barczy... Átvéve: A Gugelmann: *Bárczi Gusztáv zürichi kapcsolatai* c. írásából. In: Nemzetközi Tudományos Konferencia Bárczi Gusztáv születésének centenáriuma alkalmából. 1990, okt. 18–20. (Szerk.: Buday József) Budapest, 1993, BGGYTF. 75.
16. Geschichte des Taubstummenwesens vom deutschen Standpunkt aus dargestellt von Paul Schumann. Frankfurt, 1940. Átvéve: lásd: 15. sz. irodalom. 76.
17. Csányi Yvonne: Bárczi Gusztáv és a mai szurdopedagógia. In: *Gyógypedagógiai Szemle*, 1989/4.
18. Löwe, Armin: *Hörgeschadigtenpädagogik international*. Heidelberg, 1992. HVA/Ed. Schindele, 1992.
19. A budapesti állami gyógypedagógiai nevelőintézet évkönyvei: 1940–41., 1941–42., 1942–43.
20. Jankovichné Dalmai Mária: A nevelés és az oktatás tartalmának alakulása értelmi fogyatékos gyermekeknél. In: *Tanulmányok a neveléstudomány köréből*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 1960.
21. Eichler, L.L.: *Einführung in die heilpädagogische Arbeit mit geistig schwer und schwerst behinderten Kinder. Unter Anlehnung an die ungarische Arbeit. Nach dr. Gustav Barczy*. Volk und Gesundheit, Berlin. 1967.
22. lásd a 4. sz. irodalmat.
23. lásd a 4. sz. irodalmat.
24. Bárczi Gusztáv: A Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola második évi munkarendje. In: *M. Gyógypedagógiai Tanárok Közlönye*, 1944/6.
25. A magyar vallás és közoktatásügyi miniszter 4467/1946. VKM sz. rendeletével kiadott új szervezeti, tanulmányi, vizsgálati és fegyelmi szabályzat. In: *Magyar Közöny*, 1946. évi 186. sz.
26. Képzés és képesítés. In: Új M. Központi Levéltár, XXVI-J-1-a. ONI. 58. Gyógypedagógiai Intézet.
27. Feljegyzés a Gyógypedagógiai Főiskola és a Pedagógiai Főiskola összekapcsolásának kérdéséhez. In: Új M. Központi Levéltár, XIX-C-1-d. Népjóléti Minisztérium. 1400/20–1951.
28. Az Egészségügyi Minisztérium válaszelevele a Közoktatásügyi Minisztériumnak a Gyógypedagógiai Főiskolának az orvoskarhoz történő kapcsolása tárgyában. In: Új M. Központi Levéltár, XIX-C-1-d. Népjóléti Minisztérium. 1400/20–1951.
29. Bárczi Gusztáv: Az Áll. Gyógypedagógiai Nevelőintézet és az Áll. Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola újjáépítése (1944–1949) Budapest, 1949.
30. Kerényi János–Bárczi Gusztáv: Javaslat a javító-nevelőintézmények személyzetének továbbképzésére. In: Új M. Központi Levéltár, XIX-E-1-h. We 69330/1946.
31. Jegyzőkönyv az OM. Kollégiuma 1955. évi ápr. 28-án tartott üléséről. In: Új M. Központi Levéltár, XIX-J-2. 4. doboz.

32. Kiszely György: Bárcki Gusztáv szobrának leleplezése – ünnepi beszéd. In: Bődör Jenő (szerk.): *A BGGYTF 75 éves jubileumi ünnepegei*. 1975. BGGYTF, Budapest. 1978.
- Gordosné Szabó Anna: Bárcki Gusztáv életművéről. In: *Gyógypedagógiai Szemle*, 1985/1.
- Duráczky József: A tanítvány emlékezik. In: *Gyógypedagógiai Szemle*, 1989/4.
- Subosits István: Bárcki Gusztáv a pedagógus. In: Buday József (szerk.): *Nemzetközi Tudományos Konferencia Bárcki Gusztáv születésének centenáriuma alkalmából*. 1990. okt. 18–20. (Budapest-Szirák) BGGYTF, Budapest. 1993.
- Lányiné Engelmayer Ágnes: Bárcki Gusztáv és a fogyatékos emberek sorsáért érzett felelősség. In: lásd előzőt.
- Palotás Gábor: Emlékbeszéd Bárcki Gusztáv szobrának megkoszorúzása alkalmából. In: lásd előzőt.

Néhány gyűjteményes munka Bárcki Gusztáv munkásságáról

1. Gordosné Szabó Anna–Göllesz Viktor (összeállította): *Bibliográfia Bárcki Gusztáv szakirodalmi munkáiból* (második, bővített kiadás). BGGYTF, Budapest. 1990.
2. Bődör Jenő (szerk.): *A Bárcki Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola 75 éves jubileumi ünnepegei*. Oktatási Minisztérium, Pedagógusképző Osztály, Budapest. 1978.
3. Gordosné Szabó Anna (főszerk.): Bárcki Gusztáv halálának 20. évfordulóján a *Gyógypedagógiai Szemle* 1985. évi I. teljes száma.
4. Buday József (szerk.): *Nemzetközi Tudományos Konferencia Bárcki Gusztáv születésének centenáriuma alkalmából*. 1990. okt. 18–20. (Budapest-Szirák). BGGYTF, Budapest. 1993.
5. Gordosné Szabó Anna: Bárcki Gusztáv. In: *Pedagógiai Lexikon I. A-H*. Keraban, Budapest. 1997. 143–144.

Gordosné Szabó Anna